

Benedetto Marchetta. *Scioglimento del matrimonio canonico per inconsumazione e clausole proibitive di nuove nozze. (Dottrina — Procedura — Giurisprudenza)*. Padova 1981 ss. XVII + 541.

Autor jest długoletnim i doświadczonym pracownikiem, a obecnie już podsekretarzem Kongregacji Sakramentów i Kultu Bożego. Okoliczność ta nie jest bez znaczenia, bowiem z racji zajmowania wysokiego stanowiska ma dostęp do dokumentów i możliwość ich publikacji, co dla osób spoza kongregacji byłoby prawie niemożliwe. Pracę tę można by nazwać sumą problematyki związanej z udzielaniem dyspens od małżeństwa niespełnionego. Prócz prezentacji dzieła dokonanej przez prof. Fernando della Rocca, adwokata Roty, czytelnik znajdzie bogatą bibliografię przedmiotu, wykaz autorów oraz indeks analityczno-alfabetyczny.

Treść rozprawy została podzielona przez Autora na dwie części, co sygnalizuje już sam tytuł rozprawy. Część pierwsza w czterech rozdziałach mówi o rozwiązaniu małżeństwa przez jego niedopełnienie (s. 1-180). W pierwszym rozdziale (s. 1-26) zawarte są ogólne podstawy samej instytucji prawnej udzielania dyspensy od małżeństwa niespełnionego oraz ustalenie pojęcia pewności odnośnie do supozycji warunkujących udzielenie dyspensy, a mianowicie pewności co do istnienia słusznej przyczyny oraz co do samego niespełnienia małżeństwa. Drugi rozdział (s. 27-101) zawiera prawo formalne, a więc procedurę ze szczególnym uwzględnieniem interpretacji nowych norm zawar-

tych w instrukcji Kongregacji Sakramentów i Kultu Bożego z 7 III 1972 r. *Dispensationis matrimonii*. W trzecim rozdziale (s. 102-161) zapoznaje nas Autor z procedurą rozpatrywania sprawy w samej kongregacji. Właśnie ten rozdział jest najbardziej ciekawy. Rozróżnienie spraw „zwykłych” i „trudnych” oraz szczegółowe omówienie siły dowodowej dowodów w jednym i drugim typie spraw pozwoli instruktorowi przygotowującemu sprawę w diecezji na odpowiednie ukierunkowanie swych działań i umiejętne przeprowadzenie dowodów. Ze spraw „trudnych” Autor omawia wypadki starania się o dyspensę: 1) mimo zapłodnienia czy narodzenia dziecka żywego lub martwego, 2) przy istnieniu impotencji *eiaculandi* w pochwie, 3) w razie utrzymywania przez małżonków stosunków onanistycznych czy przy stosowaniu prezerwatyw, 4) w wypadku dokonania sztucznego zapłodnienia i 5) w wypadku przeprowadzenia *vasectomii*. W tej też części wiele miejsca poświęca Autor dekretowi Kongregacji Nauki Wiary z 13 V 1977 r. Zagadnienie małżeństwa osób ubezpłodnionych podnieśli pierwsi biskupi niemieccy pytając Kongregację Św. Oficjum, czy można dopuścić do małżeństwa osoby sterylizowane przez hitlerowców. Pierwsza odpowiedź została udzielona 6 II 1935 r., potem w podobnym duchu rozstrzygane były dalsze sprawy.

Wiadomo jednak, że Rota zajmowała inne stanowisko, opierając się na starym określeniu *copula coniugalis*, które domagało się także *eiaculatio seminis in testiculis elaborati*. Dekret z 1977 r. spowodował zmianę stanowiska Roty, która w wyroku coram Raad z 9 III 1978 r. stwierdziła: „Post autem promulgationem Decreti, nequit amplius declarari matrimonii nullitas ex impotentia ob defectum seminis in testiculis elaborati” (ME 103:1978 s. 291). Wreszcie w czwartym rozdziale Autor omawia skutki kanoniczne i cywilne wynikające z udzielenia dyspensy od małżeństwa niespełnionego.

Druga część rozprawy (s. 183-257) poświęcona jest dołączanym niejednokrotnie do dyspensy klauzulom zabraniającym zawieranie małżeństwa oraz procedurze przy usuwaniu tych klauzul. Pozostała część dzieła, a właściwie jego druga połowa to dodatki (s. 263-541). Ta część ma szczególne znaczenie dla praktyki, gdyż zawiera teksty prawne, także dotąd nie publikowane, odnoszące się do niespełnienia małżeństwa, a dotyczące nie tylko Kościoła łacińskiego, lecz i Kościołów wschodnich. Poza tym

zamieszczone są wyroki rotalne, artykuły naukowe, wota biegłych lekarzy, biskupów, obrońców węzła małżeńskiego, wota trybunałów w wypadkach przewidzianych w art. 206 instrukcji *Provida Mater Ecclesia* i instrukcji *Dispensatio nis matrimonii* (I, e), wota konsultorów kongregacji *pro rei veritate*, wreszcie przykłady postępowania przy znoszeniu zakazów zawierania małżeństwa.

Z powyższej prezentacji dzieła jasno wynika olbrzymia jego wartość dla wszystkich, którzy zajmują się sprawami niespełnienia małżeństwa. Zgromadzenie wszystkich źródeł prawa jest wielkim ułatwieniem w pracy i dla praktyków, i dla badaczy, którzy często muszą posługiwać się tekstami oryginalnymi rozproszonymi w wielu miejscach, a przez Autora zebranych w jednej publikacji. Autor swoją wieloletnią praktyką i znajomością prawa gwarantuje nie tylko wyczerpujące omówienie problematyki, lecz także całkowitą zgodność publikacji z jurysprudencją Stolicy Apostolskiej.

Ks. Jerzy Grzywacz